

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

3/2015

ročník/volume 25

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 11

Typ článku/Type of article: názory/opinions

Strany/Pages: 108 – 109

Dátum vydania/Publication date: 15. júl 2015/July 15, 2015

Názory/Opinions

SOCIÁLNE SLUŽBY PRE SENIOROV OČAMI ICH POSKYTOVATEĽOV**SOCIAL SERVICES FOR SENIORS FROM THE PROVIDERS' POINT OF VIEW**

Žijeme dlhšie a čoraz viac ľudí vo vyššom veku je odkázaných na pomoc. Štát deklaruje povinnosť rodiny postarať sa o príbuzných, ale súčasne nevytvára primerané prostredie a podmienky. Rodina si dnes často nedokáže plniť úlohu pri starostlivosti o svojich príbuzných a žiada o profesionálnu pomoc.

Napriek narastajúcemu dopytu hlavnou prekážkou rozvoja profesionálnych sociálnych služieb sú problémy s ich financovaním. Časť pobytových služieb je v kompetencii vyšších územných celkov a časť v kompetencii obecnej a miestnej samosprávy, pod ktorú patrí aj domáca opatrovateľská služba a denné stacionáre.

Poskytovatelia sa rozlišujú podľa toho, či zriaďovateľom zariadenia sociálnych služieb, pre ktoré pracujú, je samospráva (tzv. verejní poskytovatelia) alebo iné osoby (tzv. neverejní poskytovatelia). Každý z týchto segmentov je inak financovaný. Zásadný problém tkvie v tom, že prijímatelia služieb od neverejných poskytovateľov sú diskriminovaní a upiera sa im právo podieľať sa na čerpaní verejných zdrojov. Pritom rozdiely v cene sú 3- až 4-násobné. Problém nerieši ani príležitostná dotácia neverejným poskytovateľom zo strany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, hoci je výraznou krátkodobou pomocou.

Ako hlavný dôvod nerovnakého prístupu k občanom uvádzajú samosprávy nedostatok finančných prostriedkov. Napriek tomu, že už od roku 2009 platí zákon č. 448/2008 Z. z., podľa ktorého môže byť v zariadení sociálnych služieb umiestnený iba občan odkázaný na pomoc inej osoby alebo na sociálne služby, stále sú v zariadeniach pre seniorov aj občania, ktorí si v istom čase riešili svoju životnú situáciu darovaním bytu, domu príbuzným a nastahovaním sa do vtedajšieho domova dôchodcov, neskôr domova sociálnych služieb. Títo seniori využívajú plný servis, čo sa týka stravovania, upratovania a prania, a mnohí z nich chodia ešte pracovať alebo ak už nepracujú, venujú sa rôznym voľnočasovým aktivitám. A to všetko za cenu služby dotovanej z verejných zdrojov približne dvomi tretinami a viac. Skutočne odkázaní ľudia musia byť najskôr posúdení z hľadiska svojej odkázanosti a potom ich zaradia do poradovníka alebo tzv. evidencie, aby mohli čakať na umiestnenie. Po umiestnení čakajú na príspevok od samosprávy a dovedy (často aj niekoľko mesiacov) platia nedotované ceny za sociálne služby.

Osobitne vyhrotený problém je v oblasti domácej opatrovateľskej služby. Iba necelá tretina obcí a miest túto službu poskytuje napriek tomu, že ide o originálnu kompetenciu samosprávy. Starostovia obcí a primátori miest sa obhajujú tým, že občania túto službu nepotrebujú, a občania o ňu nežiadajú, lebo vedia, že ju obec či mesto neposkytuje. Mnohé oficiálne dokumenty deklarujú, že domáca opatrovateľská služba má prioritu pred pobytovými službami, pretože domáce prostredie je pre seniora vhodnejšie ako pobyt v zariadení, avšak všetko sú to len slová. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny realizovalo v siedmich krajoch Národný projekt opatrovateľskej služby a v rámci neho chcelo vytvorením nových pracovných miest pre opatrovateľky riešiť nedostatok opatrovateľských služieb. „Pre nezáujem

poskytovateľov“ však rezort musel časť nevyčerpaných prostriedkov presunúť do inej kapitoly. Vznikol tak dojem, že o domácu opatrovateľskú službu nie je záujem. Opak je však pravdou.

Domáca opatrovateľská služba bola posledných 9 rokov decimovaná v dôsledku neriešenia jej financovania. V rozpočtoch miest a obcí sa na ňu nemyslelo, riešili sa iné, naliehavejšie problémy, a tak sa postupne aj existujúce opatrovateľské služby rozpadli. Najväčší neverejní poskytovatelia – Slovenský Červený kríž a Slovenská katolícka charita – svoje opatrovateľské služby zminimalizovali, lebo dlhodobo nedostávali od samosprávy príspevky. Aj ostatní neverejní poskytovatelia, ktorí služby poskytovali roky, utrpeli dlhodobým podfinancovaním a poskytovanie služieb ukončili.

Negatívnym zásahom boli aj odvody z dohôd o pracovnej činnosti alebo vykonaní práce v roku 2013, pretože ich zavedenie vo výške 48,6 % zo mzdy zaťažilo v konečnom dôsledku prijímateľov, keďže týmito nákladmi musel poskytovateľ zaťažiť cenu práce. Dnes sa náklady na opatrovateľskú službu pohybujú na úrovni 6 – 9 eur za hodinu, avšak z každého eura, ktoré občan zaplatí, ide asi polovica späť štátu vo forme odvodov a daní. V konečnom dôsledku je otázne, či sociálne odkázaní občania namiesto toho, aby dostali služby za ceny s príspevkom z verejných zdrojov, tieto služby, naopak, svojimi platbami nedotujú.

Dlhodobé podfinancovanie sociálnych služieb sa podpísalo aj na úrovni zamestnancov. Kvalifikovaní pracovníci s praxou a skúsenosťami postupne poodchádzali do zahraničia a poskytovatelia sa dostali do situácie, keď sú nútení neustále hľadať vhodných pracovníkov, vzdelávať ich, zaškoľovať, aby ich napokon opäť stratili. Dnes namiesto toho, aby sa hovorilo o zvyšovaní kvality opatrovateľov, o tom, že staršie generácia vzdelaných a rozhladených seniorov, ktorí potrebujú špecifický prístup a vyžadujú aj inú úroveň komunikácie a denného programu, sú poskytovatelia radi, ak vôbec nejakých pracovníkov na miesto opatrovateľov či opatrovateliek aspoň na nejaký čas získajú.

Profesionalizácia sociálnych služieb, ktorá je pri súčasnom demografickom vývoji nevyhnutná, vyžaduje, aby sa čo najskôr vyriešil problém s ich financovaním. Je potrebné, aby sa verejné zdroje čerpali podľa stupňa odkázanosti, bez ohľadu na to, či občan využíva služby verejných alebo neverejných poskytovateľov. Financovanie sociálnych služieb treba postaviť na novú bázu, ktorá všetkým prijímateľom služieb a ich poskytovateľom bez ohľadu na zriaďovateľa poskytne rovnaké základné podmienky. Na to je však potrebná najmä politická vôľa.

Doc. MUDr. BOŽENA BUŠOVÁ, CSc., MPH

Autorka je podpredsedníčkou Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb v Slovenskej republike.